

Pol Mara

(1920-)

Suburban weekend

Olie op doek
195 x 162 cm
1969

Groeningemuseum, Eigen kunstbezit
van de provincie West-Vlaanderen, Brugge

In de ontwikkeling van het kunstgebeuren stellen we steeds en opnieuw vast dat de essentiële stoot tot het ontstaan van een nieuwe stijl wordt gegeven door een te vergaand maniërisme van de voorafgaande. Alhoewel deze regel algemeen geldend is, ontstaat toch geen enkele nieuwe tendens of zij draagt de sporen van, of grijpt terug naar een eerder in de tijd ontstaan kunstfenomeen.

Wanneer in Engeland, doch meer specifiek in Amerika omstreeks de vijftiger jaren de pop-art ontstaat, is zij tegelijk een felle reactie tegen het stuurloos geworden abstract-expressionisme, waarbij het gevoel, de emotionele drijfveer was losgeslagen, en een teruggrijpen naar een filosofie die reeds bij het dadaïsme in de beginjaren van de twintigste eeuw (1910-1913) gemanifesteerd werd. Een beweging, die alhoewel hoofdzakelijk literair, toch ook op plastisch gebied haar rol heeft gespeeld door een volledige afrekening met de klassieke opvattingen, die reeds door Constable en Delacroix, maar verder doorgedreven door Van Gogh, Gauguin, de Nabis, de cubisten en expressionisten bestreden werden. Zij waren het, die de renaissance-idealen en de daarop gevestigde traditie verwierpen.

De pop-art zocht dan ook zijn inspiratie bij deze groep van op hun tijd vooruitlopende kunstenaars, om verder vorm te geven aan hun verlangen, de realiteit opnieuw in het werk te integreren.

De door Marcel Duchamp reeds aangewende ready-made's krijgen bij de popartiesten, met Rauschenberg en Jasper Johns aan het hoofd, de volle belangstelling. Zij zijn een schepping die de meest toegepaste techniek zullen vormen waardoor assemblages ontstaan, die hun ideaal, t.w. de weergave van het onmiddellijk ervaren leefmilieu, ten volle realiseren.

Pol Mara werd in Antwerpen geboren, zodat hij reeds als kind met de vitaliteit en drukte van deze grote stad en haven in aanraking kwam. Zo groeide in hem van jongsaf een rusteloosheid die hem tot talrijke reizen aanspoorde. Van 1956 af doorkruiste hij heel ons werelddeel, wat de gelegenheid bood tot exposeren in tal van steden, tenslotte werd Europa hem nog te eng en stak hij naar de Verenigde Staten over. Zijn verblijf in de Nieuwe Wereld bleek van het grootste belang voor de ontplooiing van zijn persoonlijkheid, want daar

vond hij in de massale, bruisende en tevens brutale consumptiemaatschappij de stuwende kracht voor zijn schepingsdrang. Die ontdekking spoorde hem aan te zoeken naar een techniek en stijl, die hem toelieten, dat nieuw levensbeeld en de eigen Amerikaanse mentaliteit uit te drukken. Hij vond een aanwijzing in de film en fotografie, maar veroverde niettemin een persoonlijke vormtaal, als geen andere geschikt om zijn doel te bereiken.

Zij liet hem toe, de thematiek van de Amerikaanse popartiesten op een totaal nieuwe manier te concretiseren. Onderwerp van zijn kunst werd de onmiddellijk vastgelegde ervaring van het leefmilieu en het moderne stadsbeeld, geconditioneerd door business en nijverheid, technische verworvenheden, massamedia en publiciteit, zoals het optimistisch, ironiserend of dramatisch door de individuele toeschouwer werd ondergaan.

De kunstenaar maakt ergens in het bewustzijn van de mens, die in feite reeds grotendeels een produkt is geworden van zijn omgeving, iets los of poogt hem een inzicht bij te brengen dat een terugkeer zou kunnen betekenen tot meer realiteitsbesef. Ook Pol Mara tracht die gewaarwordingen bij het individu op te wekken. Dat doet hij door de integratie van visuele waarnemingen, die door een vlug werkende waarneming in het nerveuze leven worden geregistreerd.

Zo combineert hij autoweglijnen met neonlicht, reclameborden met machineonderdelen. Hij strengelt alles dooreen wat de mens op een bepaald ogenblik bewust of onbewust door het hoofd flitst. Het wordt een bombardement van alle mogelijke associaties die in een volledig irrationeel verband met elkaar worden gebracht. Herinnering, droom, werkelijkheid, concrete ervaring, lyrische ontboezeming, esthetische nauwkeurigheid alles wordt door Mara binnen de begrenzing van het doek compositorisch verwerkt volgens totaal vreemde normen. Het wordt een beeldtaal, dodecafonisch samengebracht, die de roes suggereert van een volledig artificieel geworden existentialisme. Een existentialisme waarbij de waarden geschokt en verlegd werden door een op de voorgrond treden van de seksualiteit. Ook deze factor boeit Mara en benadert hij in alle facetten van normaal tot abnormaal. Toch blijft hij als poëet het overweldigende grotestadsleven bekijken en die gevoeligheid voor het schone komt vooral tot

uiting in bepaalde details, wanneer plots een mooi vrouwen-gelaat, boezem of been, bijna platonisch worden bekeken, of een harmonisch samengesteld decoratief vlak in geometrische delen de aandacht trekt, tussen flitsen van machineonderdelen.

Niettemin is het werk van Mara een blijvende aanklacht tegen een maatschappij die hij als uiteengerafeld ervaart en in een nieuwe dimensie en ruimte situeert. Het wordt een eigen wereld geraffineerd en boeiend door het vreemde verband met de bestaande realiteit.

Het werk 'Suburban weekend' dat hier wordt besproken, illustreert ten volle onze optiek, doch vraagt verdere analyse.

Opvallend in dit schilderij is de kleur. Mara weet de kleur steeds aan te wenden om de scherpe contrastwerking, veroorzaakt door de inherente probleemstelling, deels te verdoezelen. Hierin treedt vooral zijn lyrische karaktertrek naar voren. Mara's koloriet is hoofdzakelijk blauw, een kleur die tonalistisch in diverse tinten en schakeringen wordt aangewend.

Het centrale thema van dit doek is een maatschappij zonder gelaat, die juist door het boven elkaar plaatsen van gezichten in haar onpersoonlijkheid getypeerd wordt. De fixatie van een bepaald ogenblik wordt hier gevat in de beeldbuis van

een televisietoestel en confronteert ons met een beklemmende onbewogenheid. De man op de voorgrond slaat de handen voor het gezicht, hij vreest een confrontatie met het publiek omwille van een of ander dramatisch gebeuren. Is hij een moordenaar, een spion door de politie achternagezeten? Deze kwellende vraag is inderdaad op alle gezichten leesbaar. Mara voelt die spanning zeer goed aan en wil dat realistisch actualiteitsbeeld op een typisch eigen poëtische manier verwerken. Vandaar het spel met geometrische vormen, zoals de driehoek rechts, die ons door de fel gele kleur afleidt van het gebeuren, of het naakte deel van een vrouwelijk lichaam, dat een lyrische toevoeging betekent.

Kenschetsend voor de totale oppervlaktecompositie zijn de bij Mara steeds aanwezige valse perspectieven, die een nieuwe dimensie aanbrengen en het geheel onwezenlijk en chaotisch maken. Wanneer men meent een contactpunt te hebben gevonden, wordt dat houvast door een of ander hellend vlak of vluchtig snijdende lijn verbroken en in een andere richting afgewend. Kortom we staan bij het bekijken van dit werk, zoals bij iedere creatie van deze kunstenaar, voor een onoplosbare existentie-ervaring, geraffineerd en vóór alles los van alle conformismen, waarbij complexen en frustraties, remmingen en intense gevoelsontladingen plastisch worden gesublimeerd.

W. Van den Bussche,
Conservator van het eigen kunstbezit van de provincie
West-Vlaanderen.